

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2023.12.84-94>

УДК: 323 (329.11:324)

© Ірина Кіянка¹

© Ілля Туровський²

БОРИС ДЖОНСОН І «ГІПОТЕЗА ПОПУЛІЗМУ» В БРИТАНСЬКІЙ КОНСЕРВАТИВНІЙ ПАРТІЇ

84

Однією з ключових рис феномену популізму слід вважати високий рівень персоналізації політичної діяльності, тісний зв'язок між поширенням та рівнем впливу популістського руху і особистістю його лідера. Ця особливість не є, звичайно, властивою винятково популізму, адже харизматичні лідери можуть висуватися на провідні позиції, обстоюючи системи цінностей, далекі від популізму будь-якого гатунку – консервативні, наприклад, або ж зробити кар'єру у межах впливових організаційних структур з потужною традицією, приміром, таких, як церква. Проте, для популістського руху харизматичне лідерство майже завжди є обов'язковим елементом. З іншого боку, в умовах відкритої, публічної політичної боротьби популістські прийоми та риторика постають сильним, а часом і необхідним інструментом.

Ключові слова: популізм, Борис Джонсон, харизматичний лідер, демократія, політична ідеологія.

Boris Johnson and the “Populist Hypothesis” in the Conservative Party (UK)

One of the key features of the phenomenon of populism is the high level of personalization of political activity, the close connection between the spread and level of influence of a populist movement and the personality of its leader. This feature is not, of course, unique to populism, as charismatic leaders can rise to prominence by advocating value systems that are far from populism

¹ Доктор політичних наук, доцент кафедри державної політики та врядування Інституту державного управління Національного Університету «Львівська Політехніка». E-mail: kiyanka@i.ua; <https://orcid.org/0000-0002-3100-7796>

² Магістр кафедри політології Львівського національного університету імені Івана Франка. E-mail: illia.turovskyi@outlook.com

of any kind - conservative, for example, or by making a career within influential organizational structures with a strong tradition, such as the church. However, for a populist movement, charismatic leadership is almost always a necessary element. On the other hand, in the context of open, public political struggle, populist techniques and rhetoric become a powerful and sometimes necessary tool.

Keywords: *populism, Boris Johnson, charismatic leader, democracy, political ideology.*

Постановка проблеми. Світовий досвід свідчить, що популістський рух активізувався в періоди, коли країни переживали переломні етапи своєї історії. При різких соціально-економічних зрушеннях особливо тоді, коли ламалися старі засади, а нові ще не викреслювалися чітко і ясно, на політичну арену виходять популістські діячі. Заснований на буденному, безпосередньому сприйнятті навколишнього світу і його проблем спрощених уявленнях про причинно-наслідкові зв'язки і стосунки громадського життя, популізм пропонує відповідно полегшені, часто бунтарські шляхи виходу із складних ситуацій.

У політиці популізм зазвичай асоціюється з емоційним, спрощеним, маніпуляційним дискурсом, спрямованим на інстинктивні почуття людей, чи з опортуністською політикою, спрямованою на те, щоби купити підтримку виборця. Проте тут варто зауважити, що звертання до людських почуттів є нормальним за демократичного політичного режиму.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізуючи дану проблематику варто звернути й увагу на праці відомих науковців, які досліджували діяльність Б. Джонсона, а саме: Р. Бронк, Дж. Кларк, В. Фельдманн, Д. Марш та інші. Проте, ми хочемо проілюструвати вплив популістських гасел у його виборчій кампанії та діяльності, як можна вдало поєднувати теорію і практику популізму.

Серед причин зародження популізму у масовій свідомості і політичних ідеологіях різних держав, у тому числі пострадянського простору, є прагнення громадян пов'язати позитивний соціально-економічний розвиток з особистостями і так званою «залізною» владою. При цьому демократія сприймається ними як гальмо на шляху економічної стабілізації і поступу, що стимулюється певною часткою представників національного політичного класу.

Формулювання цілей статті. Одна з засадничих цілей статті – проаналізувати яскраво виражений лідерський характер популізму, а також популістської політики на прикладі сучасних політичних практик у Великій Британії.

Важливим для окреслення сучасного розуміння популізму у політичній науці є аналіз науковцями його взаємодії з цілою демократичною системою. Питання при цьому ставиться таким чином: чи є популізм лише загрозою, чи силою, яка, у принципі, здатна скоригувати, навіть – вдосконалити демократичний лад. Сьогодні дослідники вказують на неоднозначність, амбівалентність впливу популістських сил на функціонування сучасних демократій. Проте (і у цьому погоджується очевидна більшість дослідників) популістське розуміння демократії як, перш за все, втілення у владних рішеннях волі більшості, входить у певну суперечність із тлумаченням демократії як системи, що є сполученням мажоритарного принципу із механізмом стримувань та противаг, гарантій основних громадянських і політичних прав та свобод.

86

Виклад основного матеріалу. Асоціація Брекзит з популізмом стала доволі поширеною навіть серед ключових спеціалістів у галузі політики. На перший погляд, концептуальна розмитість навколо цього поняття полегшує використання цієї гіпотези, оскільки вона відкрита для кількох інтерпретацій. Наприклад, «ідейне» та консенсусне, але мінімальне визначення популізму визначає його як тонкоцентровану ідеологію, яка вважає суспільство остаточно розділеним на два однорідні та антагоністичні табори: «чисті люди» проти «корумпованої еліти». Стверджується зокрема, що політика має бути вираженням *volonté générale* народу.

Як відомо, у Великій Британії референдум 23 червня 2016 р., організований консервативним урядом, який офіційно виступав за те, щоби залишитися в ЄС, призвів до того, що 52% виборців вирішили покинути ЄС. Згідно з вищенаведеним визначенням, цей референдум справді можна трактувати як момент народного суверенітету та волевиявлення проти консервативної еліти, яка, тим не менш, надала народу можливість висловити свою думку, прийнявши рішення про проведення референдуму (Джудіс, Д. Б., 2017).

У такому контексті високий рівень персоналізації політичної діяльності стає неминучим. Проте, будучи дуже характерним для більшості популістів, він сам не є визначальною рисою популізму. Інакше

довелося б ототожнювати популізм з будь-якою диктатурою, а також вважати популістською абсолютну Маючи зазвичай харизматичні риси, популістські лідери все ж таки не завжди є саме такими.

Перебуваючи при владі з 2010 року, прем'єр-міністри-консерватори послідовно відповідали не лише за організацію референдуму щодо подальшого членства Великої Британії в ЄС, а й за спроби втілити в життя народне рішення вийти з об'єднання. Слово «Брекзит», мабуть, охоплює ці два визначальні моменти, але якщо спадкоємність консервативних урядів, які діяли з 2010 року, здається найбільш відповідним реципієнтом популістської тези, все ще незрозуміло, чи є «Брекзит» відправною точкою чи наслідком популізму піднесення в партії (Alexandre-Collier, A., 2015).

Борис Джонсон був одним із головних лідерів кампанії за вихід з ЄС під час референдуму, а потім міністром закордонних справ з 2016 по 2018 рік в уряді Терези Мей. Як таке, його ім'я часто згадується в численних працях про поточний сплеск популізму в західних демократіях. Це часто збігається з іншою науковою тенденцією пов'язувати британський євроскептицизм із популізмом. У літературі з порівняльної політології ім'я Бориса Джонсона часто зустрічається поряд з іменами Дональда Трампа, Віктора Орбана та Марін Ле Пен. Щоб спростити ці явища, вчені піддалися спокусі «вкинути» в один ідеологічний мішок дуже різних лідерів. Інші прагнули виокремити особливості кожного, підкреслюючи їхнє політичне ідеологічне походження. Нідерландська вчена Карола Шур, чий дослідження, в основному, зосереджені на політичному стилі у зв'язку з популізмом та ідеологією, наприклад, стверджує, що популізм Джонсона найкраще можна назвати сумішшю популізму та елітизму. Зображення Бориса Джонсона як популіста також було коротко розглянуто відповідно до природи британського консерватизму. Проте, протиприродне поєднання обох ідеологій ускладнює підтримку цього аргументу. Професор Університету Шеффілда Метью Фліндерс покладається на концепцію професора Австралійського католицького університету Бена Мофтта, що зосереджує свої дослідження щодо популізму як явища політичної комунікації, про популізм як стиль, щоби виокремити конкретну марку «британського популізму» в готовності Джонсона нехтувати правилами та брати участь у образливій поведінці та риторичі (Alexandre-Collier, A., 2020).

Обраний лідером британського уряду у липні 2019 року, Джонсон

відповідав за реалізацію законодавчого процесу виходу Великобританії з ЄС, який зайшов у глухий кут у парламенті через 3 роки після референдуму. Незважаючи на те, що його перша реакція на законодавчий тупик у зв'язку з Брекзитом не сильно відрізнялася від реакції його попередника, Джонсон продовжував навіязувати іншу політику, зі стилем керівництва та наративом, які поставили його на противагу Терезі Мей. Впровадження Брекзиту справді часто описувалося як процес у безвиході, без рішення, яке врешті-решт ухвалили депутати. Законопроект Терези Мей про Угоду про вихід був відхилений тричі, 15 січня, 12 і 29 березня 2019 року. Орієнтовні голосування не показали жодних переважних варіантів, і 4 вересня 2019 р. Борис Джонсон так само зіткнувся з більшістю депутатів, які підтримали законопроект, подану представницею лейбористів Хіларі Бенн, яка домогалася продовження дати виходу, у той час як прем'єр-міністр виглядав твердо налаштованим на те, щоб Велика Британія покинула ЄС 31 січня 2021 року (Bronk, R., 2020).

88

— Стосовно другої риси істотного популізму, тобто риторики проти істеблішменту, Борис Джонсон також використав цю стратегію двома дивовижними способами. По-перше, популістські лідери демонструють тенденцію спотворювати реальність і будувати наратив, де правда більше не є пріоритетом (Clarke, J., 2017). Таким чином, популізм збігається зі зростанням політики «постправди», яка апелює до емоцій, спрямованих проти пошуку правди, як спільного результату розширення соціальних медіа та зростання недовіри до політики. Як журналіст, який прагнув поширювати євроміфи в бульварній пресі, Джонсон завжди вдавався до того, що назвали б «племінною конструкцією фактів». «Інструментарій» популістського лідера зазвичай включає в себе схильність підривати концепції та ідеї здорового глузду за допомогою «наративних переворотів» (Feldman, B., 2016).

По-друге, визначивши народний протест як суттєву, хоча й не завжди послідовну програму, яка прагне мобілізувати підтримку населення проти усталених еліт та інституцій ми можемо визнати сильний антиістеблішментський компонент популістського порядку. Цей компонент все ще лежить в основі більш сучасних визначень популізму як такого, що базується на баченні суспільства, яке розділяє «корумповану» еліту та «чистих» людей, з якими лідери популістів стають на бік і навіть зливаються, незалежно від того, як цей народ позиціонується. Джонсон демонстрував послідовність у власній опо-

зиції стосовно членства в ЄС після свого рішення підтримати головування за вихід під час кампанії референдуму (рішення, яке, однак, було оголошено трохи запізно). Згодом політик рекламував себе як прихильника справжнього жорсткого Брекзиту, який, як він стверджував, відповідав народному вироку (Finlayson, A., 2014).

Таким чином, він назвав себе представником народу, кваліфікуючи парламент або суддів ворогами, яких він поставив на бік еліти. Тоді члени уряду постійно апелювали до образу парламенту, який загнали у глухий кут, де парламентаріїв (у тому числі з його власної партії) більше не зображували як представників, а насамперед як ворогів народу. Кульмінацією цієї ескалації стало призупинення роботи парламенту на п'ять тижнів, яке 28 серпня 2019 р. ухвалила Єлизавета II за порадою новообраного лідера консерваторів і прем'єр-міністра Б. Джонсона. Цей образ парламенту як єдиної причини паралічу Брекзиту був переданий не лише багатьма членами консервативної партії, а й самим Борисом Джонсоном (Flinders, M., 2019).

Подальшим ступенем засудження стала рішучість Джонсона втілити свої ідеї в життя, про що свідчить рішення відкласти роботу парламенту. Протягом 5 місяців керівництва Консервативною партією Бориса Джонсона (від його обрання лідером 23 липня до загальних виборів 12 грудня 2019 р.), останні члени парламенту, що залишилися в партії, або зберігали низький авторитет, або пішли у відставку, або ж були змушені піти у відставку, після того, як Джонсон виключив 21 представників парламенту. Виключення депутатів, які були не згодні з ним, є не лише ознакою безумовного контролю лідера над парламентаріями. Поступове зникнення останніх серед депутатів-консерваторів і оновлення парламентської партії напередодні загальних виборів у грудні 2019 р. також можна розглядати як свідчення ідеологічного звуження партії та її перетворення. Переконлива перемога в грудні 2019 р. забезпечила Джонсону значну більшість голосів, що стало основою для його особистих рішень і вказувало на більш авторитарну форму керівництва. Через Брекзит постійна напруженість із Верховним судом Великої Британії також допомогла партійному керівництву ідентифікувати суддів як ворогів діючого політичного режиму (Johnson, B., 2019).

Хоча суттєвий популізм Бориса Джонсона найкраще можна проілюструвати пріоритетом, який надається жорсткому Брекзиту і жорсткій антиімміграційній програмі, переосмислення соціальної та

економічної політики напередодні загальних виборів 2019 р. дозволило йому вийти за межі політики ідентичності. Коли партія в грудні 2019 р. завоювала «червону стіну» історичних лейбористських округів у Мідлендсі та на північному сході Англії, Джонсон запевнив, що найбільш уразливі верстви населення будуть захищені, а державні послуги залишаться недоторканими. Це послання нації можна було б інтерпретувати як компенсацію агресивної націоналістичної та протекціоністської лінії, обраної новим прем'єр-міністром напередодні фактичного виходу Великої Британії з ЄС. У сукупності економічні та геополітичні обіцянки мали задовольнити очікування переважної більшості нових виборців, які вирішили довіритися Джонсону (Marsh, D., 2018).

90 — І все ж, чи можна розглядати це як форму деполітизації та як третю й останню рису суттєвого популізму? На нашу думку, можна стверджувати, що консерватизм однієї нації, як партизанська стратегія, спрямована на «протидію закликам тих, хто вважався опонентами», суперечить твердженням про дрейф до популізму. Це накладає жорсткі обмеження на тезу про суттєвий популізм Бориса Джонсона. Те, що можна було витлумачити як початкову стратегію деполітизації Джонсона, парадоксальним чином виявилось реполітизацією Консервативної партії навколо нових партійних розколів, з новими членами парламенту від Торі, обраними на півночі, які тепер зібралися у фракцію, відому як Північна дослідницька група (Schoor, C., 2019).

Крім того, особисте минуле Джонсона може проявити ще одне застереження. Його ітонсько-оксбриджська освіта в поєднанні з ліберальним підходом до управління таким космополітичним містом, як Лондон, мером якого він був з 2008 по 2016 рік, ускладнить розуміння повної його підтримки популістських наративів. Можна стверджувати, що поєднання популізму та елітарності найкраще характеризує стиль керівництва Джонсона. Проте те, що вони самі є продуктами елітарного соціального походження, як засвідчує чимало прикладів, не заважає популістським лідерам протистояти «еліті», концепції, яка є радше абстрактним поняттям і перформативним інструментом в їх політичній риторичі, аніж реальністю, яка є дотичною до них самих як до осіб.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вище сказане, слід зауважити таке. Майже усі відомі автори підкреслюють сьогодні багатозначність та мінливість популізму. Частка

дослідників утримується від дефініції, натомість визначаючи низку характерних ознак популізму. Щодо деяких з них у середовищі вітчизняної політичної науки існує відносний консенсус. Ідеться про «діагностичне» для популізму протиставлення «народу» та ворожого йому «еліти», пов'язану із цим протиставленням дихотомію «Свого» та «Чужого». Погляди дослідників збігаються також у твердженні про яскраво виражений лідерський характер популізму, популістської політики. Проте, в цілому українська політична наука загальноновизнаної дефініції поняття «популізм» не сформулювала, залишаючи окремим науковцям широке поле для власних інтерпретацій та вибору.

Крім того, практика влади Бориса Джонсона як ілюстрація процедурного популізму є питанням дуже дискусійним. З одного боку, це дійсно може свідчити про суворий контроль за різними проміжними установами. Поступове усунення найбільш критично налаштованих депутатів у партії, від їх маргіналізації до фактичного виключення, може виглядати як кричущий доказ того, що новий лідер системно контролює парламентську партію. Це також може виявити бажання деполітизувати вказані інститути. Призначення Домініка Каммінгса ключовим і впливовим радником продемонструвало значно менший політичний підхід до уряду. Канцлер казначейства Саджид Джавід вирішив тоді піти у відставку замість того, щоби бути змушеним звільнити своїх співробітників, обурюючись зокрема тим, що з ним особисто поводитися як з маріонеткою прем'єр-міністра та його необраного радника. З іншого боку, партія стоїть далеко не осторонь, а навіть була відновлена в статусі незамінної ланки між лідером та «народом». Вже у травні партія повернулася до дуже традиційного стилю керівництва: відкриті праймеріз для відбору кандидатів було скасовано після того, як перевірка Консервативної партії визнала, що це питання викликає розбіжності серед членів, і партія вирішила централізувати базу даних членства, таким чином розширивши свій контроль над місцевими партійними об'єднаннями.

91

Джерела та література:

1. Джудіс, Д. Б. 2017. Великий вибух популізму. Харків: Книжковий дім «Клуб сімейного дозвілля». 192 с.
2. Alexandre-Collier, A. 2015. The Temptation of Populism in David Cameron's Leadership Style. In Leadership and Uncertainty

---

Management in Politics: Leaders, Followers and Constraints in Western Democracies, ed. A. Alexandre-Collier and F. Vergniolle de Chantal Basingstoke: Palgrave Macmillan: 141–156. <https://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/44828/1/281.pdf#page=153>

3. Alexandre-Collier, A. 2020. “From Rebellion to Extinction: Where Have All the Tory Remainder MPs gone?”. *The Political Quarterly* 91 (1): 24–30. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/67110228/1467-923X-libre.pdf?1620364617=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DFrom_Rebellion_to_Extinction_Where_have.pdf&Expires=1679339947&Signature=apEI7RclU510KC1xh2wYL7KUAmrAenD-T0w7w8B1~v4eYv9~X~5-4pVuSA94

4. Bronk, R. 2020 “The Epistemics of Populism and the Politics of Uncertainty” / R. Bronk, and W. Jacoby. London School of Economics and Political Science, ‘Europe in Question’, Paper № 152. <https://eprints.lse.ac.uk/103492/1/LEQpaper152.pdf>

92 — 5. Clarke, J. 2017. “People in This Country Have Had Enough of Experts”: Brexit and the Paradoxes of Populism / J. Clarke, and J. Newman. *Critical Policy Studies* 11 (1): 101–116. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19460171.2017.1282376>

6. Feldman, B. 2016. *The Conservative Party Review*. London. <https://conservativehome.com/wp-content/uploads/2016/10/Conservative-Party-Review-Report-1.pdf>

7. Finlayson, A. 2014. “Proving, Pleasing and Persuading? Rhetoric in Contemporary British Politics”. *The Political Quarterly* 85 (4):428–436. https://ueaeprints.uea.ac.uk/id/eprint/51185/1/Proving_Pleasing_and_Persuading.doc

8. Flinders, M. 2019. “Not a Brexit Election? Pessimism, Promises and Populism ‘UK-style.’”. *Parliamentary Affairs* 73 (Supplement 1): 225–242. <https://eprints.whiterose.ac.uk/166481/3/Britain%20Votes%202019%20-%20Flinders%20-%20Not%20a%20Brexit%20Election-%20Pessimism%2C%20Promises%20and%20Populism%20%E2%80%98UK-style%E2%80%99.pdf>

9. Johnson, B. 2019. Speech to the Tory Party conference, 2 October <https://www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2019/oct/02/boris-johnsons-speech-to-the-tory-party-conference-annotated>

10. Marsh, D. 2018. “Brexit and the Politics of Truth”. *British Politics* 13:79–89. <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/86033926/s41293-018-0076-x20220516-1-7yr6b-libre.pdf?1652734434=&response-content-di>

sposition=inline%3B+filename%3DBrexit_and_the_politics_of_truth.pdf&Expires=1679339783&Signature=V38Nly9tVAVELSBpGRhHahivbbmkpOFX4IRSfUcF-bKdfA2JJPa3g-XLTyYt2~n3JemE-YOo-lpZF4icD5QyowzEShUdUzWT9WLhJRrT~7QP4OF5a3M3-HHdfv2FBYMyihc7tak5FVJ0b

11. Schoor, C. 2019. Where the Real People Meet the Real Elite. Exploring Mixes of Populism with Elitism [Electronic resource] / C. Schoor // *Populism* 2:184–206. https://brill.com/view/journals/popu/2/2/article-p184_5.xml?fbclid=IwAR3PTT7ALu2g9iuU3vN81MMWrVvNrhPlp-F-DWv_ONmyh60iIirP4lhvKmw

References:

1. Dzhudis, D.B. 2017. Velyky vybukh populizmu. Kharkiv: Knyzhkovyy dim «Klub simeynoho dozvillya».192 s.

2. Alexandre-Collier, A. 2015. The Temptation of Populism in David Cameron's Leadership Style. In *Leadership and Uncertainty Management in Politics: Leaders, Followers and Constraints in Western Democracies*, ed. A. Alexandre-Collier and F. Vergniolle de Chantal Basingstoke: Palgrave Macmillan: 141–156. <https://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/44828/1/281.pdf#page=153>

3. Alexandre-Collier, A. 2020. "From Rebellion to Extinction: Where Have All the Tory Remainer MPs gone?". *The Political Quarterly* 91 (1): 24–30. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/67110228/1467-923X-libre.pdf?1620364617=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DFrom_Rebellion_to_Extinction_Where_have.pdf&Expires=1679339947&Signature=apEI7RclU510KC1xh2wYL7KUAmrAenD-T0w7w8B1~v4eYv9~X~5-4pVuSA94

4. Bronk, R. 2020 "The Epistemics of Populism and the Politics of Uncertainty" / R. Bronk, and W. Jacoby. London School of Economics and Political Science, 'Europe in Question', Paper № 152. <https://eprints.lse.ac.uk/103492/1/LEQSpaper152.pdf>

5. Clarke, J. 2017. "People in This Country Have Had Enough of Experts": Brexit and the Paradoxes of Populism / J. Clarke, and J. Newman. *Critical Policy Studies* 11 (1): 101–116. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19460171.2017.1282376>

6. Feldman, B. 2016. *The Conservative Party Review*. London. <https://conservativehome.com/wp-content/uploads/2016/10/Conservative-Party-Review-Report-1.pdf>

---

7. Finlayson, A. 2014. "Proving, Pleasing and Persuading? Rhetoric in Contemporary British Politics". *The Political Quarterly* 85 (4):428–436. https://ueaeprints.uea.ac.uk/id/eprint/51185/1/Proving_Pleasing_and_Persuading.doc

8. Flinders, M. 2019. "Not a Brexit Election? Pessimism, Promises and Populism 'UK-style'". *Parliamentary Affairs* 73 (Supplement 1): 225–242. <https://eprints.whiterose.ac.uk/166481/3/Britain%20Votes%202019%20-%20Flinders%20-%20%20Not%20a%20Brexit%20Election-%20Pessimism%2C%20Promises%20and%20P%20Opulism%20%E2%80%98UK-style%E2%80%99.pdf>

9. Johnson, B. 2019. Speech to the Tory Party conference, 2 October <https://www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2019/oct/02/boris-johnsons-speech-to-the-tory-party-conference-annotated>

10. Marsh, D. 2018. "Brexit and the Politics of Truth". *British Politics* 13:79–89. https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/86033926/s41293-018-0076-x20220516-1-7yr6b-libre.pdf?1652734434=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DBrexit_and_the_politics_of_truth.pdf&Expires=1679339783&Signature=V38Nly9tVAVElSBpGRhHahivbbmkpOFX4IRSfUcF-bKDfA2JJPa3g-XLTlyYt2~n3JemE-YOo-lpZF4icD5QyowzEShUdUzWT9WLhjRrT~7QP4OF5a3M3-HHdfv2FBYMyihc7tak5FVJ0b

11. Schoor, C. 2019. Where the Real People Meet the Real Elite. Exploring Mixes of Populism with Elitism [Electronic resource] / C. Schoor // *Populism* 2:184–206. https://brill.com/view/journals/popu/2/2/article-p184_5.xml?fbclid=IwAR3PTT7ALu2g9iuU3vN81MMWrVvNrhPlp-F-DWv_ONmyh60iIirP4lhvKmw